

Raadsnota

Raadsvergadering de dato 9 november 2021
Onderwerp: Versterkingsplan Sociaal Domein

Aan de gemeenteraad,

1. Doel, Samenvatting en Advies van het raadsvoorstel

Om de dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren en toe te werken naar een financieel houdbare gemeentebegroting in het algemeen en het sociale domein in het bijzonder, is het *Versterkingsplan sociaal domein* opgesteld. Dit plan bevat voorstellen voor investeringen, verbeteringen en bezuinigingen gericht op dit doel.

2. Situatie / Aanleiding / Probleem

Per 1 januari 2015 werd de verantwoordelijkheid van de gemeente fors vergroot:

- De Wmo werd uitgebreid met begeleiding;
- De Jeugdwet maakt de gemeente verantwoordelijk voor hulp en ondersteuning bij problemen met opvoeden en opgroeien, en;
- De Participatiewet veranderde de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de inkomensondersteuning van kwetsbare en werkloze inwoners.

Nu ruim zes jaar later zien we:

- Als gevolg van prijsstijgingen en een groter beroep op zorg een structureel tekort op de budgetten van € 1,7 miljoen¹;
- Het percentage jeugdigen met een indicatie voor jeugdhulp in Valkenburg aan de Geul (14,5% in 2019 tegen landelijk 10%) veel hoger is dan het landelijke gemiddelde;
- Dat Valkenburg aan de Geul vergrijst en ontgroent en we moeten incalculeren dat het beroep op maatschappelijke ondersteuning door ouderen gaat stijgen;
- Een stijging in de taken die al voor 1 januari 2015 bij de gemeente waren belegd zoals overige Wmo voorzieningen (met name huishoudelijke ondersteuning), ten gevolge van de invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdragen evenals vergrijzing van de bevolking.

Dit vraagt om kritische bezinning van onze manier van werken, niet alleen om de reeds voorziene tekorten in de begroting op te vangen maar ook te voorkomen dat deze verder toenemen.

In de programmabegroting 2021 heeft u aangegeven de invulling van de taakstelling binnen het Sociaal Domein langs drie pijlers vorm te willen:

- Verbetering van sturing op de uitvoering en concrete bezuinigingsmaatregelen
- Ambitieuze begroten
- Inzetten van stelposten

Dit voorstel en het bijgevoegde Versterkingsplan Sociaal Domein geven invulling aan de eerste pijler, in combinatie met ambitieus (realistisch) begroten.

De coronapandemie is geen aanleiding voor het opstellen van het *Versterkingsplan*. Dit betekent dat de pandemie geen rol heeft gespeeld bij het opstellen van de maatregelen. Ook is geen rekening

¹ Dit op basis van de laatste stand van zaken.

gehouden met de eventuele effecten van de pandemie op de te verwachten resultaten. Wij gaan ervan uit dat de pandemie tijdelijk is. Dit plan bevat een structurele aanpak voor de langere termijn. Wel kan de pandemie invloed hebben op de resultaten van de in het *Versterkingsplan* opgenomen maatregelen.

3. Relatie met bestaand beleid

Het beleid van de gemeente Valkenburg aan de Geul richt zich op de volgende doelen:

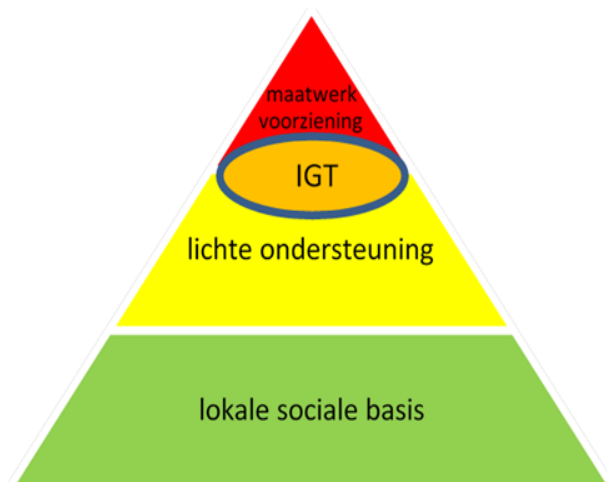
- Het versterken van het zelf organiserend vermogen van inwoners;
- De zelfredzaamheid en participatie van inwoners;
- Het versterken van informele netwerken;
- Het verbeteren van de afstemming van maatschappelijke organisaties op behoeftes en vragen van inwoners;
- Het versterken van de samenhang tussen welzijn, wonen en zorg.

Hieronder een schematische weergave van het sociaal domein. Een driehoek die beoogt duidelijk te maken dat hoe dichterbij de top van de driehoek nadert, hoe minder mensen het betreft en hoe zwaarder en specialistischer de ondersteuning/zorg voor onze inwoners. Kijken we naar onze uitgaven, dan moeten we de driehoek omdraaien: aan die weinige mensen in de top van de driehoek wordt het meeste geld besteed.

In de lokale basis kunnen de mensen hun boontjes goed zelf doppen. Dat wil niet zeggen dat de gemeente hier geen rol vervult. De gemeentelijke rol is hier randvoorwaardelijk, denk aan subsidies, beleid gericht op specifieke groepen en de verbinding van groepen, opbouwwerk en jeugd- en jongerenwerk.

Lichte ondersteuning richt zich op een individuele inwoner die tijdelijk, door omstandigheden even wat ondersteuning nodig heeft. Die ondersteuning kan worden gegeven door zijn netwerk maar ook door professionals zoals een maatschappelijk werker. Ondersteuning die voor iedereen vrij toegankelijk is en erop gericht is om de burger in staat te stellen om in de toekomst zonder ondersteuning verder te gaan.

Bovenin de driehoek, het rode vlak van de maatwerkvoorzieningen, staat individuele ondersteuning voor inwoners op basis van een indicatie (of beschikking). Of iemand in aanmerking komt voor een maatwerkvoorziening wordt bepaald door de consultants van het Integraal Gebiedsteam (IGT).

De gemeente Valkenburg aan de Geul heeft hieraan invulling gegeven door nauwe samenwerking te zoeken met de gemeente Maastricht. Die samenwerking behelst dat de gemeente Maastricht de indicatie (oranje ovaal), het inkopen, regelen en organiseren van maatwerkvoorzieningen verzorgt (het rode topje van de driehoek). Het gros van het sociale domein, de lokale basis en de lichte ondersteuning verzorgt de gemeente zelf.

In de aanloop naar 2015 heeft Valkenburg aan de Geul zich, net als de meeste gemeenten, gericht op het ervoor zorgen dat vooral de nieuwe verantwoordelijkheden in het rode vak goed werden geregeld. Dit om te voorkomen dat mensen tussen de wal en het schip vallen.

Over enkele voorstellen in dit plan heeft uw raad al een besluit genomen. Zo heeft de raad op 12 april 2021 de nota jeugdbeleid en de nota sportbeleid vastgesteld en heeft u reeds eerder ingestemd met de driejarige financiering van de beweegmakelaar. Deze zijn toch in dit plan opgenomen omdat:

- We een compleet beeld van het sociaal domein willen schetsen;
- De acties uit de beide nota's een bijdrage leveren aan het verminderen van de druk op de individuele ondersteuning, en;
- De acties uit de beide nota's een bijdragen leveren aan een structureel financieel gezond sociaal domein.

4. Gewenst beleid en mogelijke opties

Opbouw Versterkingsplan

Bij dit voorstel treft u het *Versterkingsplan Sociaal Domein* aan. Dit document bevat voorstellen om het beter te doen, om te investeren maar ook om te bezuinigen. Of beter gezegd, voorstellen om onze aanpak te versterken. Zoals u in het *Versterkingsplan Sociaal Domein* kunt lezen:

- Investeren wij vooral in de versterking van de sociale basis en de lichte ondersteuning. Wij doen dit in de overtuiging dat onze kernen, hun inwoners en hun verenigingen daar beter en sterker van worden. Dat Valkenburg aan de Geul een nog plezierigere gemeente wordt om te wonen en te leven. Sterkere wijken, dorpen, inwoners en verenigingen zorgen ervoor dat inwoners minder snel een beroep zullen doen op individuele ondersteuning vanuit de gemeente. Bij investeringen hebben wij een inschatting gemaakt van het financiële rendement dat we ervan verwachten;
- Richten we ons bij het verbeteren vooral op onze dienstverlening aan onze inwoners en de opdrachten die wij hiervoor aan partners verstrekken. Ook bij voorstellen tot verbetering schatten wij in welk financieel rendement wij verwachten;
- Bezuinigen wij vooral op zaken met een geringe impact op onze kernen, inwoners en verenigingen.

Uitgangspunten

We presenteren voorstellen die erop zijn gericht om de top van de driehoek te verkleinen en de basis te verbreden en die zo, naast de genoemde positieve effecten voor onze kernen, inwoners en verenigingen, bijdragen aan een structureel financieel gezond sociaal domein. Bij al deze voorstellen hanteren wij de volgende uitgangspunten:

1. We blijven hulp en ondersteuning bieden aan inwoners die het echt nodig hebben;
2. De hulp en ondersteuning is zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig;
3. We versterken de lokale basisinfrastructuur waardoor er minder opgeschaald hoeft te worden en er eerder, beter en makkelijker afgeschaald kan worden;
4. Hierbij zijn zakelijkheid, beheersbaarheid en normaliseren het vertrekpunt.

Armoedebeleid

Wij leggen in het versterkingsplan zonder enige terughoudendheid alle denkbare voorstellen voor versterking, verbetering en versoering aan uw Raad voor. Voor de volledigheid merken wij op dat we op voorhand een uitzondering hebben gemaakt voor het armoedebeleid. Een van de eenvoudigste knoppen om aan te draaien is het verlagen van de inkomensgrens bij het armoedebeleid, bijvoorbeeld van 120% van het Wettelijk Sociaal Minimum (WSM) naar 100% van het WSM. Aangezien uw Raad op 14 december 2020 unaniem het armoedebeleidsplan heeft vastgesteld en daarmee juist heeft gekozen voor een verhoging van de inkomensgrens, stellen wij dit nu niet voor. Dit ondanks dat het een serieuze mogelijkheid is om te bezuinigen.

5. Samenwerking

De Jeugdwet, Wmo en de Participatiewet leggen de verantwoordelijkheid voor de organisatie van ondersteuning van mensen die het niet zelf kunnen, bij de gemeente. Een opgave op collectief niveau om een zorg- en ondersteuningsstructuur op te zetten. Een structuur die vooral steunt op de kracht van mensen individueel of als groep en die, als dat nodig is, mensen op het individuele niveau passende ondersteuning biedt.

Als we met een theaterbril naar de collectieve verantwoordelijkheid kijken, dan heeft de wetgever een script of hoofdlijnen geschreven, de regie bij de inwoners gelegd en de gemeente benoemd tot producent van een soort straattheater, een evenement waar vele voorstellingen tegelijk plaatsvinden. Een producent die ervoor zorgt:

1. Dat er acteurs (verleners van zorg en ondersteuning' maar ook preventie) zijn. Een van die acteurs kan een regisseur zijn die de regie verzorgt voor mensen die hun eigen voorstelling (leven) niet of tijdelijk niet geregisseerd krijgen;
2. Dat het script passend wordt gemaakt voor de gemeente (beleidsplannen, verordening, beleidsregels);
3. Dat er passende rekwisieten zijn. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan accommodaties.

6. Aanbestedingen

Niet van toepassing.

7. Duurzaamheid

Met het *Versterkingsplan Sociaal Domein* beogen we onze gemeenschap te versterken, het zelf organiserend vermogen van onze inwoners duurzaam te verbeteren en het sociaal domein structureel financieel gezond te houden.

8. Financiën

Een subdoel van het *Versterkingsplan sociaal domein* is om de financiën binnen het sociaal beheersbaar te houden en is dan ook gericht op het invulling geven aan de in de begroting opgenomen *taakstelling Sociaal Domein* met de volgende reeks:

Taakstelling Sociaal Domein				
2021	2022	2023	2024	2025
€ 1.605.243	€ 1.706.130	€ 1.697.132	€ 1.630.371	€ 1.630.371

Deze taakstelling is primair gebaseerd op de prognose 2020, ten behoeve van de kaderbrief volgt een herziene doorkijk voor de jaren 2021 e.v. waar in meer detail wordt gekeken naar de mogelijke scenario's voor de komende jaren. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan verwachte prijs- en volumeontwikkelingen, de effecten van covid-19 maar ook ontwikkelingen in gemeentefondscirculaires en rijksinkomsten. Wij blijven ons inspannen voor meer rijksmiddelen voor het sociaal domein.

Het *Versterkingsplan sociaal domein* is net als de begroting geen 'af' document. Het is het begin van een proces. Een proces waarin we werken aan de hierboven geformuleerde doelen, het invullen van de taakstelling Sociaal Domein en aan het beheersbaar houden van de gemeentelijke financiën. Bij dit proces zijn de doelen het belangrijkste en niet de middelen die we inzetten (de voorstellen). Niet alle voorstellen zijn in eenzelfde mate concreet, soms worden zoekrichtingen genoemd die nader uitgewerkt dienen te worden. Om deze zoekrichtingen nader uit te werken is besluitvorming van belang die de voorgestelde koers onderschrijven. Mocht blijken dat een voorstel niet bijdraagt aan het bereiken van de doelen, zowel inhoudelijk als financieel, dan stoppen we ermee en zoeken we naar alternatieven.

We investeren hierbij in preventie. Investerings waarvan we rendement verwachten in besparingen op de individuele hulp en ondersteuning, niet alleen door een verwachte verschuiving van cliënten die momenteel in maatwerk zitten naar lichtere vormen van zorg maar ook het voorkomen van nieuwe instroom. Van dat verwacht rendement maken we een zo goed mogelijke berekening en het verwachte voordeel ten opzichte van de huidige begroting nemen we mee. Daarnaast kijken we kritisch naar onze activiteiten: wat kosten ze en wat leveren ze op en wat zijn de risico's als we ze beëindigen of hoe kunnen we ze verbeteren? Daarom bevat dit preventieplan naast investeringen ook verbeteringen en bezuinigingen. De berekende mogelijke besparingen zijn ramingen, o.b.v. ervaringen van bijvoorbeeld andere gemeenten en vertaald naar onze situatie. Onderbouwde inschattingen maar het blijven inschattingen.

Voor de komende jaren zijn zowel kansen als bedreigingen aanwezig ten opzichte van de begroting. We moeten ruimte geven om deze verder te laten ontwikkelen. Het monitoren van de deze ontwikkelingen evenals de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen is een belangrijke voorwaarde voor het vervolg. Daarom is het van belang dat, in navolging van de besluitvorming over het *Versterkingsplan sociaal domein*, hier invulling aan wordt gegeven door duidelijke indicatoren te benoemen op basis waarvan de voortgang gemonitord wordt en tijdig bijgesteld kan worden.

Het *Versterkingsplan sociaal domein* wordt gepresenteerd als een geheel. Wij nodigen u echter uit om ook de individuele voorstellen te bekijken. Wij merken daarbij wel op dat we met het uitvoeren van alle voorstellen nog niet voldoen aan de taakstelling. Andere voorstellen zijn daarom welkom.

Investerings per jaar

Om verschillende acties in het versterkingsplan te realiseren is het noodzakelijk om te investeren in preventie en het voorliggend veld. In de tabel hieronder het totaal van de investeringen in het Versterkingsplan.

<i>Investerings versterkingsplan</i>					
	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Toegang/ preventie, door-/ uitstroming</i>	€ 340.900	€ 616.292	€ 569.492	€ 579.492	€ 579.492

Voor de jaren 2021-2022 is een deel van deze investeringen conform eerder besluitvorming van de raad voorzien vanuit de reserve sociaal domein. Het gaat dan om een bedrag van respectievelijk €100.000 en 125.000.

Besparingspotentieel, bezuinigingen en te onderzoeken

In het plan wordt een onderscheid gemaakt in concrete bezuinigingen, te onderzoeken maatregelen en maatregelen die betrekking hebben op de toegang tot zorg (in-, door- en uitstroom). Rekening houdende met noodzakelijke investeringen zoals benoemd in de voorgaande paragraaf leidt dit tot het volgende netto effect:

	2021	2022	2023	2024	2025
Bezuinigingen	€ 274.675	€ 147.191	€ 148.576	€ 148.576	€ 148.576
Te onderzoeken	€ 106.500	€ 112.500	€ 120.000	€ 97.500	€ 120.000
Toegang (preventie, verlagen instroom, verbeteren door/ uitstroom	€ 243.205	€ 203.073	€ 159.250	€ 344.641	€ 540.031
Totaal	€ 137.970	€ 57.218	€ 427.826	€ 590.717	€ 808.607

Hierbij is gerekend met het neutrale scenario voor wat betreft de besparingen op de zorgkosten (zie Versterkingsplan voor nadere toelichting).

Rekening houdende met eerdere besluitvorming leidt dat tot het volgende effect op het saldo van de taakstelling sociaal domein over de jaren 2021-2025.

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo taakstelling sociaal domein begroting 2021	- 1.605.243	- 1.706.130	- 1.697.132	- 1.630.371	- 1.630.371
Investeringen	340.900	616.292	569.492	579.492	579.492
Waarvan incidentele dekking vanuit reserve sociaal domein	100.000	125.000			
Beoogde voordelen	501.427	667.510	989.818	1.192.709	1.388.099
Netto effect	260.527	176.218	420.326	613.217	808.607
Saldo taakstelling sociaal domein na versterkingsplan SD	- 1.344.716	- 1.529.912	- 1.276.806	- 1.017.154	- 821.764

9. Communicatie

De bespreking van dit voorstel in de commissie Sociaal Domein van 31 mei 2021, wordt meegenomen in de kadernota en de programmabegroting 2022. Zoals gezegd starten we een proces met het *Versterkingsplan sociaal domein*. De ontwikkeling, de voortgang en de haperingen in dit proces zullen wij met u delen. Dat doen wij via de normale producten van onze begrotingscyclus.

10. Afwegingen en Advies

Wij adviseren u om het *Versterkingsplan sociaal domein* inclusief alle erin opgenomen voorstellen, vast te stellen, met uitzondering van de voorstellen 1,2,4 en 10 waarover al eerder besluitvorming is geweest.

11. Bijlagen

1. Versterkingsplan sociaal domein
2. Advies van de Adviesraad Sociaal Domein

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

mr. G.S. Reehuis
algemeen directeur/gemeentesecretaris

D.M.M.T. Prevoo
burgemeester

De raad van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

Gezien de omvang van de taakstelling Sociaal Domein en de afspraken die hierover gemaakt zijn in de programmabegroting 2021;

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders de dato 18 mei 2021;

Gehoord de raadsadviescommissie Sociaal Domein de dato 31 mei 2021 en 2 november 2021.

B e s l u i t :

- Het *Versterkingsplan sociaal domein*, inclusief alle daarin opgenomen voorstellen, vast te stellen, met uitzondering van de voorstellen 1,2, 4 en 10 waarover al eerder besluitvorming is geweest.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van 9 november 2021.

De raad voornoemd,

mr. J.W.L. Pluijmen,
griffier

D.M.M.T. Prevoo,
voorzitter